

GIÁ BÁN

ĐÔNG-PHÁP	NGOẠI - QUỐC
Một năm 4.000	6.000
Sáu tháng 2.000	3.000
Ba tháng 1.000	1.500

Mua báo phải trả tiền trước.
Thư và mandat gửi cho
M. TRẦN-DINH-PHIÊN - A1
cảng quảng-cáo, việc riêng,
của thương - nghị trước.

TIẾNG-DÂN

Chủ-nhiệm kiêm Chủ bút
HUYỀN-THỨC-KHANG

Quản lý

TRẦN-DINH-PHIÊN

La Voix du Peuple

MỖI TUẦN XUẤT BẢN HAI KỲ: THỨ TƯ VÀ THỨ BẢY

REPUBLICAIN
N° 210

RAO - QUẢN

35 172, đường Đông-bà, Huế

Hộp thư: số 61

Giấy phép số: 61

Giấy in: TIẾNG-DÂN - Huế

Nước có anh
hùng, người phải
nề; nước không
hào kiệt, người tài
khinh.

MỘT CÁI TIN MỚI

CHÁNH-PHỦ PHÁP DỜI LÀNH-THỎ CHO ANNAM Phải chăng các hòn đảo phía Tây biển Quảng đông là lãnh thổ của ta?

Nước ta với nước Tàu vì địa thế liên nhau, nên vấn đề cương giới thuở nay thường sinh chuyện tranh biện. Về đời Tân-Hàn dưới quyền Triệu-Đà cai trị thì tất cả Quảng-Đông (Quảng-Đông, Quảng-Tây) với xứ ta làm chung một nước, không phải lãnh thổ của nước Tàu. Sau đó Mã-Việt đánh với vua Trưng-ông-Vương ta, vua Trưng bị thua, Mã có lập đồng trụ để làm phiến chỉ địa giới. Đó là một dấu nhệch trên lịch sử ta, mà từ tiền ngay xưa nhiều phen chửi rủa. Chuyện cột đồng ấy chỉ thấy trên sử Tàu chép vậy, chứ khảo về sự thực thì các nhà khảo cổ, các cụ nhau chẳng có gì là đích xác. Thế mà vì câu chuyện đồng trụ, lần này người Tàu cứ viện đó mà gài bẫy cương giới, nhử ta vào cái bẫy.

Đời Lý, Lý-thường Kiệt nhân việc biên giới lớn xon, cử binh sang đánh chiếm các châu Khâm và châu Liêm, làm cho vùng biên giới nước ta với Tàu, đến mấy ngàn dặm không có tiếng chó sủa gá gáy, người Tàu khiếp đi một hồi. Trận vô công ấy làm cho ta bở hơi được một lúc. Nhưng cách ít lâu, về triều Mạc, Mạc-đăng-Dung lại cất đất mình (Ngũ-dộng thuộc châu Khâm) mà lột cho người Tàu. Từ đó về sau, mình dầu tự lập cũng một giải đất dọc dọc giữa biển này, chứ chưa khi nào khôi phục lại cái nước «Bách-Việt» to rộng (nghĩa là gồm cả Quảng-Đông) như trước. Nói cho phải, mấy đời vua ta, thì chỉ có vua Quang-Trung là có chí loan thu phục Quảng-Đông, đúng mưu định kế, chưa tiến nổi binh và kết hợp với người Tàu định làm cho đại cái mục đích vậy đại ý. Song rồi thay! chỉ chưa tới mà chết sớm, tâm sự anh hùng mang theo dưới chín suối mà trông đợi cho người sau có ai nối theo chí mình chẳng. Cuộc thế đời, nước ta lại phục thuộc dưới quyền bảo hộ nước Pháp.

Nước Pháp là một nước văn minh giàu mạnh phương Tây, từ sang bảo hộ nước ta, người Tàu phải nhượng bộ, không nhận nước ta là nước phiên thuộc như trước (nước ta ngày trước dầu tự lập sống vẫn chịu tiếng là phiên phục nước Tàu).

Nước Pháp là một nước văn minh giàu mạnh phương Tây, từ sang bảo hộ nước ta, người Tàu phải nhượng bộ, không nhận nước ta là nước phiên thuộc như trước (nước ta ngày trước dầu tự lập sống vẫn chịu tiếng là phiên phục nước Tàu).

từ điều ước Thiên-tân mới hủy đi). Trên nửa thế kỷ này, nước mình ở dưới quyền nước Pháp, về việc ngoại giao và binh sự, do người Pháp chủ trương, người Tàu vẫn không nhắc đến cương giới nữa. Song xem ý người Pháp cũng dài nước Tàu một cách ngang háng, trừ đất Quảng-châu-Loan ra thì bao nhiêu biên giới Tàu giáp với nước ta không nghe có xảy ra vấn đề lời thối gi. Mới rồi thấy tờ báo Tàu có đăng một chuyện có quan hệ đến vấn đề cương giới nước ta với nước Tàu, trích dịch đôi đoạn dưới đây, cho độc giả cùng nghe một vấn đề mới.

Hoa tự báo ra ngày 24-5-32 có bài đầu đề là «Chứng minh chủ quyền lãnh thổ», nói rằng:

«Gần đây chánh phủ Pháp có đưa cho công sứ Tàu hiện trú ở Pháp một bức thư nói mấy hòn đảo Tây sa (Siosan ở phía tây biển Quảng-dông) là lãnh thổ của nước Annam, yêu cầu chánh phủ Tàu giải quyết vấn đề ấy. Trong thư viện có 2 lẽ:

- 1) Theo lịch sử Annam chép, năm 1816 vua Gia-long từng quân lãnh đạo ấy và dựng có trên đảo; năm 1835, lại sai người đến đảo dựng tháp và bia đá.
- 2) Năm 1898, hai chiếc tàu Belcon và Vuojimou chìm ở vùng ấy, bọn hải Tầu ăn trộm đồng đem bán; lãnh sự Anh ở Quỳnh-châu đề khởi kháng nghị với chánh phủ Tàu yêu cầu trừng trị kẻ phạm tội. Chánh phủ Tàu trả lời rằng «Đảo Tây sa» không phải lãnh thổ của người Tàu, Tàu không quản hạt!

(Thấy chưa! đều thứ nhì thì người mình không rõ vì là chuyện Anh với Tàu giao thiệp nhau; chứ đâu thứ nhất thì lãnh thổ của mình, dấu tích và lịch sử rõ ràng mà có mấy người biết? Sự bất tri không lưu hõn trong dân gian cái-hội là như thế.)

Chỉ hai điều ấy mà cái lẽ đã cứng: đều thứ nhì chứng là hòn đảo ấy thuộc về lãnh thổ nước Nam, đều thứ nhì lại chứng rằng không phải của Tàu.

Chánh phủ Tàu tiếp được bức thư ấy giao cho Hải bộ tra khảo rồi trả lời cho chánh phủ (Xem qua trang 2, cột 4)
Ưu-thời-Khách

Ai muốn được món tiền thưởng to?

Mãn-châu quyết bắt MÃ-chiến - Sơn

Gần đây có tin nhà đương cuộc Mãn-châu có treo giải thưởng, ai bắt sống được Mã-chiến-sơn đem nộp thì thưởng 10 vạn đồng. Còn giết được mà đem thủ cấp nộp thì được 5 vạn...

Giá trị con người, thật là không biết đong. Kỳ trước có một độ Mã-chiến-sơn qui thuận với người Nhật, thì người Tàu khinh rẻ đã phân mà người Nhật cũng xem không đáng nửa đồng kẽm. Nay Mã-chiến-sơn chống cự lại quân Nhật thì nước Nhật lại treo giải thưởng đến 10 vạn đồng để bắt Mã-chiến-sơn. Con người mà giá trị trước sau khác nhau xa dữ!

Đương lúc kim tiền khủng hoảng này mà người nào được món thưởng ấy thì làm giàu to. Cười đời

Nhớ xem bản
Thời-sự tiêu thuyết:
AI CÓ NGỜ!
đang ở trường hai

VỀ SỰ CỨU GIÚP NẠN DÂN miền Nam Trung-kỳ

Ở nước ta mà nhứt là riêng xứ Trung-kỳ này, tai trời vạ đất không năm nào không xảy ra, cứ kể tiếp mang cái nạn đói tới cho bà con ta luôn luôn: năm trên Thanh-hóa, năm ngoài Nghệ-an Hà-tĩnh, năm nay lại mấy tỉnh miền Nam!

Cái nạn ở Thanh-hóa và Nghệ-Tĩnh xảy ra thì mấy ông thân hào và dân-biểu ba tỉnh ấy đứng ra xin phép mở hội cứu-tế, ai có quyền thì gọi ngay về cho hội ấy, nay ở miền Nam nghe nói mấy ông dân-biểu và thân hào miền ấy cũng sắp tổ chức hội cứu-tế. Vậy bà con ai có hảo-tâm nghĩ đến đồng-bào bị nạn mà gọi giúp nhiều ít, bản-báo xin nhận mà chuyển giao vào hội ấy.

TIẾNG-DÂN

Một chuyện khác người của Thánh Cam-Định

Thánh Cam định toàn cả người Ấn-độ đều cảm phục cái đức hóa, ai cũng biết rõ, mà đối với gia đình, Thánh cũng có cái khác người. Có người hỏi bà Cam-định rằng: Thánh có yêu bà không?

Bà trả lời: Yêu hay không ai biết, duy chúng ta mỗi một tuần lễ thì có 21 giờ đồng hồ, không gần ta, không tiếp chuyện với ta, và ta có hỏi cũng không trả lời. Thế thì nhà người cho là yêu hay là không yêu?

Người kia nói rằng không yêu, rồi hỏi duyên do.
Bà nói: Ấy là thói quen của chúng ta, mỗi tuần 7 giờ chiều ngày chúa nhật cho đến 7 giờ chiều ngày thứ hai, trong khoảng 24 giờ đồng hồ ấy, thì người hoặc ngồi lặng, hoặc viết sách, hoặc với ai cũng không tiếp chuyện, cho không phải là đối với ta mà thôi. Ấy, tuy câu chuyện bà nói không hay, song cũng thấy được ông Thánh tự trị lấy mình rất nghiêm.

CHÁNH-SÁCH ĐÔI HOA CỦA NGƯỜI NHẬT VÀ DƯ-LUẬN CỦA NGƯỜI TRUNG-HOA VỀ CUỘC TRUNG NHẬT XUNG ĐỘT HIỆN THỜI

Đọc bài của Ngoại giao Thời báo Nhật đã đăng kỷ trước thì rõ chánh sách người Nhật đối với Trung-hoa thâm hiểm là dường nào. Một mặt thì đối với Âu-Mỹ mà tuyên truyền cách bài ngoại và nội loạn của nước Trung-hoa. Một mặt thì ngấm ngầm làm ly đã đổ quân phiệt của quốc gia Trung-hoa. Lại một mặt nữa chủ trương cướp giật cướp quân lãnh nước Trung-hoa, không cho Trung-hoa trú quân ở vùng của biển trọng yếu.

Cuộc Thương-hải này rõ là người Nhật dụng tâm dụng kế, thừa cơ chớp nháy, mà gây ra cái không phải là do lòng nóng nảy trong nhứt thời, ng ta là định bản quen làm như trận Giáp-ngọ (1894) đối với triều Mãn-thanh ngày trước:

Từ trận Nona phiên (1831) Trung-hoa mở năm của biển cho nước ngoài thông thương. Đầu tiên người Âu-Mỹ thấy nước Trung-hoa đất rộng người đông, lại là một nước

văn minh tối cổ, danh tiếng lừng lẫy bên phương Đông, trong lòng vẫn còn kiêng nể, chưa biết cái sức bực «Sư-tử» ở đây lại ra thế nào, nên có xấu xí đôi chút, chứ chưa dám công nhiên ngang dọc chạm đến cái miếng to lớn. Người Trung-hoa nhân thế mà giữ được địa vị một nước tôn nghiêm. Rồi cho con cháu vua Hoàng-đế, bị bọn dân 3 bốn đảo ở gần một bên, thấy rõ nội dung hủ bại, phang cho một trận (1894) làm cho cái hèn của người Trung-hoa lộ sáng ra giữa tai mắt thế giới không còn che đậy gì được.

Từ đó người Âu người Mỹ biết nước Trung-hoa không đủ sợ, mới xuống ra cái thuyết qua phân 瓜分, mạnh ai thì dợt phần ấy: Nhật thì choan Paurce-kiên, Đức thì Sơn-dông, Anh thì Cửu-long-Gang, Nga thì Đông-tam-Tĩnh, Pháp thì Quảng-châu-Loan, lại đòi quyền lợi ưu đãi này nọ. Thế lực Âu-Mỹ tràn vào nước Trung-hoa một cách mau chóng và bền vững, nói cho đúng thật là từ người Nhật mở đầu cái trận đánh năm 1891.

Cuộc đời thương trường nhiều đều vượt ngoài trí nghĩ của người, có đến ai cũng cho là họa mà trở thành đều phúc. Cuộc liệt cường qua phân mới khởi đầu thế: anh, thì con «Sư-tử» kia bị vết thương rất đau mà chồm ngồm tồ tồ, khắp cả trong nước nổi lên làm ra cuộc duy tân và cách mạng, xon rộn một khoảng, rồi cục đánh đó triều Mãn-thanh mà lập thành Dân-quốc. Kể đó tự cuộc Âu chiến cho đến Quốc-tế liên minh, phi chiến cũng được, Dân-quốc Trung-hoa cũng được dự vào mới chừa; lại rục rịch toàn đòi trị ngoại pháp quyền và thủ tiêu điều ước bất bình đẳng nữa.

Dân-quốc Trung-hoa đứng dậy, lợi hại với nước ngoài sau này thế nào chưa biết, chứ đối Nhật bản thì trước mắt đã thấy đều bất lợi, mà khó chịu và thiệt thòi nhất là ngôn tây chạy Nhật hóa, và quyền lợi riêng ở miền Mãn-châu. Người Nhật lâu nay ngấm ngấm, dùng đủ cách để khuếch rồi cuộc thống nhất của nước Trung-hoa, nào là ám trợ bọn quân phiệt, nào là xui giục bọn Triều-tiên, dụng đầu thì để nên người Trung-hoa ở đó, nay lại bước thẳng tới dùng vũ lực mà chiếm lãnh Mãn-châu.

Nếu chiếm lãnh Mãn-châu mà người Trung-hoa nhứt vị nhượng bộ, thì người Nhật cũng được một lợi ngầm, hoặc giả không kéo dài đến nơi khác. Cái này người Trung-hoa không thể không, mà dựa vào cái lòng Quốc-Liên, toàn mượn sức Âu-Mỹ mà khiến chế, câu chuyện thành ra lời thối, người Nhật tức cạo chuyện ấy nên dùng cách «sét đánh không kịp dấy tai», kéo thẳng quân sang mà phá vòng Thượng-hải. Trên bàn cờ Trung-Nhật xung đột mà khuếch rầy nơi Thượng-hải, chính là nước có cơ cánh tâm hiểm của người Nhật, tổ cho người Trung-hoa biết cái kho vàng của mình đã phá tan, mà những thành lũy của mình nương dựa.

(Xem qua trang 3, cột 3)

văn minh tối cổ, danh tiếng lừng lẫy bên phương Đông, trong lòng vẫn còn kiêng nể, chưa biết cái sức bực «Sư-tử» ở đây lại ra thế nào, nên có xấu xí đôi chút, chứ chưa dám công nhiên ngang dọc chạm đến cái miếng to lớn. Người Trung-hoa nhân thế mà giữ được địa vị một nước tôn nghiêm. Rồi cho con cháu vua Hoàng-đế, bị bọn dân 3 bốn đảo ở gần một bên, thấy rõ nội dung hủ bại, phang cho một trận (1894) làm cho cái hèn của người Trung-hoa lộ sáng ra giữa tai mắt thế giới không còn che đậy gì được.

Từ đó người Âu người Mỹ biết nước Trung-hoa không đủ sợ, mới xuống ra cái thuyết qua phân 瓜分, mạnh ai thì dợt phần ấy: Nhật thì choan Paurce-kiên, Đức thì Sơn-dông, Anh thì Cửu-long-Gang, Nga thì Đông-tam-Tĩnh, Pháp thì Quảng-châu-Loan, lại đòi quyền lợi ưu đãi này nọ. Thế lực Âu-Mỹ tràn vào nước Trung-hoa một cách mau chóng và bền vững, nói cho đúng thật là từ người Nhật mở đầu cái trận đánh năm 1891.

Cuộc đời thương trường nhiều đều vượt ngoài trí nghĩ của người, có đến ai cũng cho là họa mà trở thành đều phúc. Cuộc liệt cường qua phân mới khởi đầu thế: anh, thì con «Sư-tử» kia bị vết thương rất đau mà chồm ngồm tồ tồ, khắp cả trong nước nổi lên làm ra cuộc duy tân và cách mạng, xon rộn một khoảng, rồi cục đánh đó triều Mãn-thanh mà lập thành Dân-quốc. Kể đó tự cuộc Âu chiến cho đến Quốc-tế liên minh, phi chiến cũng được, Dân-quốc Trung-hoa cũng được dự vào mới chừa; lại rục rịch toàn đòi trị ngoại pháp quyền và thủ tiêu điều ước bất bình đẳng nữa.

Dân-quốc Trung-hoa đứng dậy, lợi hại với nước ngoài sau này thế nào chưa biết, chứ đối Nhật bản thì trước mắt đã thấy đều bất lợi, mà khó chịu và thiệt thòi nhất là ngôn tây chạy Nhật hóa, và quyền lợi riêng ở miền Mãn-châu. Người Nhật lâu nay ngấm ngấm, dùng đủ cách để khuếch rồi cuộc thống nhất của nước Trung-hoa, nào là ám trợ bọn quân phiệt, nào là xui giục bọn Triều-tiên, dụng đầu thì để nên người Trung-hoa ở đó, nay lại bước thẳng tới dùng vũ lực mà chiếm lãnh Mãn-châu.

Nếu chiếm lãnh Mãn-châu mà người Trung-hoa nhứt vị nhượng bộ, thì người Nhật cũng được một lợi ngầm, hoặc giả không kéo dài đến nơi khác. Cái này người Trung-hoa không thể không, mà dựa vào cái lòng Quốc-Liên, toàn mượn sức Âu-Mỹ mà khiến chế, câu chuyện thành ra lời thối, người Nhật tức cạo chuyện ấy nên dùng cách «sét đánh không kịp dấy tai», kéo thẳng quân sang mà phá vòng Thượng-hải. Trên bàn cờ Trung-Nhật xung đột mà khuếch rầy nơi Thượng-hải, chính là nước có cơ cánh tâm hiểm của người Nhật, tổ cho người Trung-hoa biết cái kho vàng của mình đã phá tan, mà những thành lũy của mình nương dựa.

(Xem qua trang 3, cột 3)

CHUYỆN ĐỜI Tháng 5 xau quá!

Tôi chờ cho đến bữa nay cái tháng 5 này nó đi xa mới dám nói đến nó. Thật cái tháng gì đó sự quá! chỉ trong nửa tháng: từ cuối tháng 4 qua đến ngày rằm tháng 5, mà trên thế giới thì thời kỳ xảy ra tình là chuyện long trời lở đất. Thì ta thử xét lại xem:

Mới bữa 29 tháng 4 sắp sửa bước qua tháng 5, ở bên Á - đông ta Nhật với Tàu còn đương bàn bạc về các khoản đình chiến, người Nhật ở Thượng-hải đương làm lễ mừng ngày sinh nhật của Nhật hoàng, thế mà đương buổi diễn binh, mấy quả bom ném vào diễn đài các quan viên Nhật đương đứng: nào đại sứ, nào thủy quân đô đốc, nào thống soái, nguyên soái gì gì, bao nhiêu các ông gộc đầu bị thương ráo: rồi lung mất người gây chum, gần như-tử, lại có ông tổng lãnh sự chết nữa.

Đó là chuyện ở Tàu, mới giáo đầu sơ đề bước qua tháng 5. Rồi đến chuyện bên ta. Mới bước qua tháng 5 có 3 bữa, qua ngày mùng 4 là kéo đến trận bão lụt ở miền Nam Trung-ky, bão lụt mà xưa nay chưa từng thấy: xé cao như Dran mà nước ngập ngập thành biển, cả làng đều biến mất, nhà bay của trời, người chết kể ngàn.

Cách hai ngày, nữa là đến chuyện bên Pháp, Đức giám quốc nước Pháp bữa mùng 6 đi dự cuộc đấu xóc các sách của cựu chiến sĩ, mới bước vào một căn phòng thì bị một người Nga bắn vào 5 phát súng lục liên, ngã nhào ra chết. Chuyện ám sát là thường, nhưng chuyện ám sát vị giám quốc mới cường quốc như nước Pháp, thật là một chuyện có ảnh hưởng đến toàn thế giới.

Mà đã hết đầu! qua đến rằm tháng 5 thì đến phiên thủ tướng Nhật bản. Làm đến bậc thủ tướng một nước như nước Nhật cũng không phải nhỏ chi, thế mà đương khi tiếp khách ở Đông-kinh cũng bị mấy phát súng mìn nổ!

Đó là trên mặt đất. Cái tháng 5 kia nó xấu trên mặt đất đã đành rồi, mà đến trên mặt biển nó cũng chẳng tốt. Thì cũng ngày rằm mà thủ tướng Nhật bị bắn đó, khuya lại chiếc tàu Georges Philippiar nổ neo từ Saigon ra tháng trước, có chở cụ thượng thư bộ Hộ nhà ta, qua đến hải phận châu Phi, đương thuận gió êm chiều sắp vào Hồng-hải, thì bỗng nhiên phát hỏa, ai nhẩy xuống biển kịp thì được tàu khác đến với, ai còn lại trên tàu thì bị thiếu! Một chiếc tàu đóng theo kiểu kim thời mới năm ngoài tên của hãng «Nhà Rồng» đến mấy trăm triệu, thế mà mới đi có hai lần đã bị cái nạn cháy thiếu; toàn cả chiếc tàu nhồi lại với bao nhiêu của cải châu báu ở dưới tàu làm một cái đuôi hý hơy chơ rạng một góc trời trên mặt biển!

Cái tháng 5 xấu thật! xấu đến thế là cùng! Tôi bình «nh không hay tin đi đoán mà lần này cũng muốn tin đi. Nhưng tin mà có biết trước được sự xảy ra các nỗi ấy kia, mới nên tin, chứ đã chuyện xảy ra rồi mới tin thì vô ích quá! Nhưng làm cách gì mà biết trước chứ? Di hỏi mấy ông thầy bói không thấy đương chăng? Minh hai con mắt «châu hỏa» mà còn không biết, huống là người mù! Cái niên-lịch thông-thư chẳng? Trong ấy dạy lựa ngày rằm này rằm minh chỉ thì sao, chứ có nói chuyện đi biển tránh lụt đâu! Khờ chưa! thì có tin đi đoán cũng không tránh khỏi tai bay vạ gió. Thời ta d. . . thêm tin nữa.

Lam-hàn

VAN-UYEN

Chơi vườn bách thú
Thưa hùng xem vườn bách thú coi,
Chim trời muôn nòi biết bao loài
Trong lồng quây bạn có đưa gậy,
Trước cửa mong ăn khi mùa hái
Chứng sải đôi co cầm đồ cộp,
Cùng cao gọi đứng ngàn thân voi,
Cho hay muôn vật người là qui,

Trúc-Chi
Đi đường buổi sớm
Vân hồng rón khuôn bóng phương đông,
Vàng ửng chuông lầu mây tiếng rung,
Giàn liêu ba thơ hời hợt sạch,
Châm hoa lúc đặc giọt sương trong,
Cửa thành tây sáng thềm chưa mờ,
Nhà xóm nam trưa giấc vẫn nồng,
Bên cội đầu cành chim đón bóng,
Chào người hỡi hỡi một non sông

N. X.
Cảnh Cửa - Ló
Thấy cảnh mà ta cũng ngỡ cười,
Ông Đồng ông Sắt vẫn ngồi chơi,
Chờ sao rách bị phai màu nhuộm,
Giữm dãi cơn tro vắng tiếng mai,
Mình hơn có hàng ngôi đời nước,
Cái đời cả bề chỉ ngóng trời,
Anh hàng tướng thêm thân chàng Cốc,
Phong cảnh xưa xưa để kẻ mời

H. Sen Vàng

ANNAM LỊCH SỰ

HÃY NÊN HÚT THUỐC LÁ

JOB

MỘT CÁI GƯƠNG NHÂN-CÁCH PHỤ-NỮ PHÂN ĐÀU VÀ CHỨC NGHIỆP

trên đường sinh-hoạt

Lời tự-thuật của Lư-nhi phu-nhân (người Pháp)
lúc sang du-lịch bên Mỹ

(Tiếp theo và hết)

V. — Sau thi đấu ra nhận chức. — Thi đấu rồi thì ra nhận chức, nếu không từ chức hoặc bị kiện thì làm việc trọn đời. Ta nhận chức cũng rất sớm, đầu tiên tới một châu trong Nội-mạn-địa trải xem phụ nữ làm công ở các công xưởng miền ấy.

Chức trách kiểm tra lao động là chủ ý về pháp luật hiện hành thích dụng thế nào, thời gian làm công, và trạng huống vệ sinh của phụ nữ làm công thế nào: như công xưởng phải cho sạch sẽ, đồ máy móc phải phòng ngừa chấn lất, trẻ con chưa đầy 13 tuổi không được bắt làm công, con gái chưa đầy 16 tuổi, không được bắt quay máy. Ngoài ra những điều cấm còu nhiều, việc kiểm tra lại chủ ý đến cả. Việc kiểm tra lại xem một công xưởng nào mà phải kiến đề gì sai phép thì cáo với người chủ xưởng: «Sao ông làm thế?», dùng lời ngọt, kiêu cho người chủ xưởng tỉnh ngộ. Có một quyền sở hữu, để tiếp việc gì trái phép thì ghi chép vào trong, việc gì sửa đổi để đăng thì cáo với chủ xưởng, bạn kỳ sửa lại, như nhà xia gần bên xưởng thợ, không hợp vệ sinh, bạn trong 1. 2 tuần phải một cái cửa khác: như phòng thợ làm quá hẹp thì buộc phải thuê phòng rộng, bạn trong mấy tháng hoặc nửa năm. Kiểm tra viên đã báo trước, mà còn trái phép thì người chủ xưởng bị trừng phạt ngay, nên quyền lực kiểm tra viên không phải là nhỏ. Người bị cáo kia vẫn được biên bộ lấy minh, nhưng ít khi kiểm tra viên nhả t ế mà bị giải chức. Lao động kiểm tra viên cũng như chức cảnh sát tư pháp, nên được danh dự buôn chương cũng nhiều: Pháo-Lôi-Phật-Tư phu nhân cũng được huân chương về chức ấy.

Vì — Đánh hơn được sự khó khăn xảy ra trong trường hợp kiểm tra, và thấy rõ nhân sinh khoa học trong bạn phụ nữ làm công.

Đầu tiên ta ra gánh việc, công nhân và chủ xưởng thường hay phân đối, theo ý bạn họ không nhận ta là người đại biểu cho chính phủ. Song ta biết sức khuyên dỗ bày giầy họ. Nếu không thế thì việc trừng phạt ngày nào cũng không rồi. Lúc ấy công việc rất khó khăn, như ở giữa quân vây mấy lớp, xây phía nào cũng bị quân địch, nhưng không bao lâu mà bạn họ hiểu ý ta lại thân với ta.

Ta vốn là người dân bà xã hội, sau tốt nghiệp nhà đại học, sẽ có chức nghiệp cao thượng. Đã làm kiểm tra viên ta nhận nhiệm vụ

luật học, ra công 4 năm, được chánh phủ chuẩn bừa làm người nữ luật sư thứ năm.

Ta tuy trải các giai cấp trong xã hội, song ưa thích yên ổn nhất là hạng phụ nữ làm công. Theo như ý ta, đạo đức cao thượng, trí thức tinh xác, mà lại có bưng v. thì đương lấy bạn phụ nữ làm công là bạn. Vì trí thức của bạn họ không phải do khoa-học trong trường học, mà lại sở đắc nơi việc làm và từng trải, nghĩa là khoa-học họ nghiên cứu là khoa học nhân sinh nên trí thức rất đáng quí. Khoa-học nhân sinh không phải tìm trong sách vở mà được, có hồi học sách lại làm ngốn trở đường nhân sinh nữa, vì bạn đọc sách có cái thông lệ là tự phụ quá cao kia. Duy làm việc sinh hoạt mới biết rõ cái chân tướng nhân sinh là thế nào.

Nữ-công thiêu niên ở Paris, sở dĩ xứng với cái tiếng nhà mỹ-thuật là vì bạn họ làm công không phải hành động như máy móc; nỗ lực của họ cũng tay họ ứng hợp với nhau, tâm chí và cảm tình rất là song tác. Đến tuổi trưởng thành, họ thuê nữ công thiêu niên mà họ tự làm chủ, nên xứng với cái tên mỹ thuật-gia. Họ chế một áo mặc, mục đích không chỉ tại kim tiền mà họ vui lòng làm; nếu không phải người xứng ý thì họ không thêm làm; sở dĩ thu được bằng lợi trên mỹ-thuật là vì thế. Nói tóm lại là nhà mỹ-thuật cũng phải có tính thần đạo đức, và công tâm đại lượng, có lòng yêu « cái đẹp » ư. Nói rằng «đẹp» là có nguyên chất cao thượng thuần khiết vậy.

Ta nhớ bạn công nhân mà biết rõ được cái ý chí chân chính của sinh nhân, là làm xã hội phụ nữ, ta làm luật sư, không có cái gì bổ ích cho vấn đề sinh nhân, ta biết rõ đến ý chí nhiều ít toàn là nhờ bạn công nhân kia cả; bạn họ giúp cho ta về cách bác ái khoan hồng, cả đời dùng không khi nào hết.

Kết luận
Ta theo việc cạnh tranh, đều được thành công, song muốn theo việc cạnh tranh, tất phải có quyết lòng làm công mới được. Bằng không có kiên tâm, nhân ái tương trợ trong một lúc mà chửi vu vạ hùa, ấy là công việc. Kia các chủ phủ biểu khinh suất, không nhận rõ việc gì nên làm mà lười chợp nếm thử, lại cho những việc sinh hoạt đơn giản là bền mà không chịu làm, cái lựa lựa không ít, như vậy thì ý lại dần dần còn hơn.

Vậy ta xin trung cáo cả bạn phụ nữ một điều: chỉ em không gặp cái cảnh ngộ bức xúc, hoặc đã có cái gì nắm chặc trong tay quyết làm cho đến chỗ thành công, thì không nên bắt chước cái lối viễn vông của ta; làm người dân bà, đầu là thông minh hơn người, chỉ khi bền vững, song không gặp cái cảnh ngộ bức xúc, hoặc biết chắc chỗ thành

công thì giúp đỡ làm nên công nghiệp cũng đủ phát triển ý chí của mình mà thực hiện nhân cách, hơn là làm việc xa rộng mà không có kết quả.

Hải-Anu dịch thuật
Lời người dịch. — Bài thuật trên đây chính là một bài Hiện thân thuyết pháp (見身說法) của bà Lư-nhi đem câu chuyện trên lịch trình phẫn đấu của mình mà kể lại cho thiêu niên phụ nữ công nhân, không khác gì một người tương đánh giặc, đem công chuyện từng trải nơi chiến trường mà thuật lại, cái khi bằng hải, cái tài mẫn thiếp, cái trí làm cơ ờng biến, không cái gì là không xuất sắc, mà cốt yếu nhất là cái lòng phấn đấu cho đến cùng. Bị quyết thành công là tại chỗ ấy. Không những bạn quân xoa đáng trọng cái gương sáng kia mà bạn may mắn cũng nên nhận làm một bài học trên đường kinh nghiệm.

Sách dạy Thôi-miền

Thôi-miền là dạy các khoa: thần-học, thối-miền-học, nhân-diện-học, âm-thị-học, xuất-hồn-học, giảng-thần-học, thần-giao cách-cảm-học, trị-bệnh-học, v. v.

Mục đích là để phá tan cái nền mê-tin dị-doan của nước nhà; mưu tìm cái thuật « sống mãi không chết » cũng là khám phá cái Mây M. Một của ông Tạo-Hóa vậy. Ma là gì? Quỷ là gì? Bùa mê là gì? Phù-thủy là gì? Chữa bệnh không phải thuốc là gì? Đồng bóng đồng thiếp là gì? Tại sao lại chữa bệnh và sai khiến cũng là hiện hình được ở nơi xa minh? Học giới có thể bày được (bên Tây đã có người học thối-miền mà bày được). Đây là do học thối-miền mà ra cả chữ đầu!

Trọn bộ 4 cuốn. Giá 1\$30, ở xa thêm cước 0\$32. Mua buôn mua lẻ theo và maudat để cho nhà xuất bản như vậy:
NHẬT-NAM THƯ-QUÁN
26 - Phố Hàng Bông - 26
- HANOI -

AI CÓ Bạch-Thôn-Trùng?

Trùng như xơ mít, xia còi hỏi mua nơi M. NGUYỄN - TRUNG - HIỆM Quengxa Donghoi thuốc trị rất thần diệu, không phải tốn nhiều.

Xin đoán rằng ai uống thuốc ấy mà trúng không ra, không lành bệnh thì cứ viết thư nói, chúng tôi sẽ hoàn tiền lại ngay, giá hai hộp vừa uống là 1\$20. Ai mua buôn từ 20 hộp trở lên xin tính hoa hồng 25%. Ai giới thiệu được 15 người mua xin tính hoa hồng 25%. Bán mua theo cách nhận hóa giao ngân.

SÓT RÉT! .. NGÀ NƯỚC! ..

AI bị sốt rét? AI bị ngã nước? Hãy viết thư về hiệu BINE - HUY 44 Marchal Foch Vĩnh xa mua ngay 2 liều thuốc PHAT LANH PHAT NHIEU mà dùng, mỗi liều giá một hào rưỡi, bệnh nặng lắm chỉ dùng đến 3, 4 liều là khỏi; nếu ai dùng không khỏi, bán hiệu xin cam-đoan trả tiền lại. (Thuốc này đã phân phát tại phòng Thí-nghiệm Phòng-dưỡng Hanoi)

HUẾ
A L'ECOLE PELLERIN
le 14 Juin 1932, à 9h,
appel d'offres pour fourniture
aux élèves internes pour
l'année scolaire 1932-1933

Một tin mới

(Tiếp theo trang trước)
Pháp, chứng minh đảo ấy là lãnh thổ của Tàu. Đại khái nói: Các doi biển ở phía đông Quỳnh-nhai lớn rất nhiều, có 8 hòn đảo đều gọi là Tây sa, cách Quỳnh-nhai 145 hải lý. Annam ở phương tây Quỳnh-nhai cách xa đến 18 hải lý. Đảo ấy ở miền biển Tàu, xem địa đồ thì biết là lãnh thổ của Tàu. Và chẳng, Annam với Quảng-dông giao giới lấy chỗ Trúc sơn làm nền... Sau lại viện dẫn nhiều lẽ như định chứng minh đảo ấy là lãnh thổ của Tàu. Một cái lẽ cứng như là các đảo ngoài biển cách đất liền về dân nước nào ở đây tức là đất của nước ấy. Mấy hòn đảo ấy thuộc nay chỉ dân Tàu ở mà không có dân Annam v. v.»

Xem bài báo trên thì thấy chủ Tàu ngày nay cũng rầy thật! vài hòn đảo còi quạnh không sanh sản gì, chỉ có san hô và phân chim, ngoài ra không có gì là giá trị, người, Pháp cũng khêu chuyện chơi vơi, chờ hòn đảo ấy đầu thuộc lãnh thổ Annam, người Pháp cũng không lấy làm lợi, mà người Nam thiết không ích gì bao nhiêu. Thế mà chủ Tàu cứ kháng kháng cái lại...

Nhân câu chuyện trên mà kỷ

giả sinh ra 3 mối cảm xúc: Một là nhớ lại kế hoạch vĩ đại của vua Quang Trung toàn thu phục cả Lương Quảng vào bần đồ nước Nam, chỉ lớn chưa thành mà người sau không ai nối được.

Hai là vẫn đề cương giới ngày nay, có tranh biện nhau, tất phải giải quyết bằng gươm súng, chứ không khi nào giải quyết bằng miệng lưỡi với giấy bút bao giờ.

Ba là miền Đông Bắc nước Tàu có nước Nhật, xâm chiếm cả mấy tỉnh to lớn mà người Tàu thủy chung bất đề kháng; còn miền nam nước Tàu có nước Đại Cồ Việt này lại có nước văn minh như thế giới là nước Pháp ở đây, mà mới hồi chơi vài hòn đảo hoang ngoài biển, họ đã dờ lý sự ra! Có lẽ họ khinh rẻ người Nam ta không có tay Lý thường Kiệt Trưng nữ vương hợp sức với người Pháp mà làm cho họ xiềng liềng một phen như người Nhật kia sao?

Tân-thanh-Giáo
Đông - Pháp y - sĩ
"MIMI"
Nhà Khám bệnh chữa
bệnh và hộ sinh
TẠI
Tourane và Fallo
+ + +

Ai muốn...
tại hiệu VĂN-MINH mới bảo
chế một thứ thuốc trà «VĂN-
MINH» vừa ngon vừa rẻ. Ai
muốn mua ai mua lẻ, hay
muốn làm Đại lý, xin gửi thư
thương lượng.
Kính cáo,
Maison VĂN-MINH
Village Ngọc Đoài
poste
(NORD-ANNAM) PHÙ-NHĨA

THỜI - SỰ TIÊU - THUYẾT

AI CÓ NGỜ....!

Trên con đường nhựa Jules Ferrv ở Huế, một chàng thanh niên bên bộ đồ mai hàng lụa, mang đôi giày Nhật-bản vừa đi chậm rãi, miệng ngâm điếu thuốc « Rôp », thỉnh thoảng phi khói bay căng. Chàng đi đều ngang chỗ bia Trần vong Chiến-sĩ thì ngược mặt trông con đường râm chiều trên tấm bia, tưởng như ngó chàng mà tò lòng phục cái cách ăn mặc phong lưu mà đơn giản. Chàng bèn nhậm lại cái bộ đi và cái lần ôi thẳng mà mềm của bộ đồ lụa, mà chàng mỉm cười, rồi bước lên vệ đường, đi bằng qua khoản đất rải đá nhỏ mà vào đến tấm bia Chiến-sĩ. Ra phía sau tấm bia, chàng lựa một chỗ trên tam-cấp mà ngồi ngắm mai.

Trời thanh, gió mát, mặt nước sông Hương lồng lánh gợn dưới ánh sáng con trăng rằm... tha hồ cho uất chiếc «thu, ệen tình» qua lại... Ngồi xa xa cũng còn thấy dưới bóng liễu-ngà mai chèo vịch nước lúc sáng lúc mờ, chẳng khác gì một tấm tranh mỹ-thuật...Con cánh nào mà nên thơ bằng? Nhưng tiếc thay chàng thanh niên không phải là thi sĩ, chàng gọi mãi mà cái hồn thơ nó đi đâu biệt tăm chẳng thấy về! Nhưng nói «hồn thơ» là chuyện đối với chàng có hơi xa vời. Vì kể về học thức chàng có được bao nhiêu mà nói thì tạo niệm lại! (Thôi, không ngâm thì tức cảnh thì cũng ngồi suy nghĩ chuyện đời, những cái tư tưởng nhân đời ấy.

Mà thật cái đời của chàng ta cũng lắm điều vất vả. Kể từ lúc bác mẹ chàng sinh chàng ilah nọ trong lớp lều tranh, giữa cảnh hàn vi khổ sở, ngày hai bữa cơm sao khoai v. v. mấy ngọn rau đến chấm mắm... cho đến ngày nay chàng nghiêm chỉnh làm thầy kỳ tại một hãng buôn, tay không được lãi dài rục rỏ nhưng trong một căn nhà gạch gọn gàng, ngon đến «mãng-sông» chiếu xuống bộ ghế xa-lông trên có một chiếc đệm mềm, đã tỏ ra cái vẻ phong lưu khác xưa một trời một vực. Từ cảnh địa trước cho tới cảnh địa ngày nay, từ cảnh hàn vi trong thôn dã cho đến cái cảnh sang trọng giữa đô thành, thật chẳng trải qua đã lắm mùi thế sự. Chàng nghĩ lại lúc nào còn là một cậu học trò, được ông bác ở nhà quê cho nuôi ăn học, học đến lớp ba mà mấy năm cũng vào lớp ba, cái bằng yếu lược năm nào cậu cũng đánh dấu theo mà vẫn «rớt». Học tái thị phận, cái đó không sao, nhưng nghĩ vì cậu ở ăn thếnào mà đến đời thầy phải chế, bạn phải ghét. Rồi đó cậu này ra cái nào phiếu lưu... Mà đi đâu?

Anh em cu-ly xe kéo ở Huế đình công

Buổi mai chầu 5 Mai, anh em cu ly xe kéo đình công. Nguyên nhân là vì bị xe hơi tranh mỗi hàng tư chợ Đông-ba lên Ga (mới có một chiếc xe hơi, chở hành khách từ chợ Đông-ba lên Ga. Còn xe kéo có chạy cũng chỉ được đến bên này cầu ga, mà không được vào tận ga).

Nghe nói ông Cẩm có hứa với anh em họ thế nào đó, nên buổi chiều anh em họ lại chạy lại....

Cái nghề kéo xe, nó đã chẳng ra gì, chạy đã đau lưng, mỗi công mà nào có đủ ăn, nay còn bị xe hơi tranh đánh mỗi hàng nửa, thì làm sao sống cho nổi.

Dưới cái chế độ kinh-tế hiện thời anh em vô-sản thật cũng khó sống quá!

Xổ số QUỐC-TRÁI

lần thứ 41
ngày 1 Juin 1932
số 495 được trúng 10.000\$00
số 101.350 — 1.000 00
12 số sau này — 800 00
97.451, 116.724, 71.203, 113 033,
51.774, 09.141, 92.587, 77.328,
33.454, 89.080, 120.620, 26.927.

Cậu nghe tiếng chốn kinh thành là nơi danh sơn thắng cảnh, mà là nơi đó hội có thể kiếm công việc ăn làm. Nên cậu chạy vạy được vài đồng bạc lên xe «cam-nông» ra tuốt xứ Hàn, thực đáp, tàu lửa đi Huế.

Đến Huế, người mới cảnh mới, trong lúc đầu cậu bé không khỏi bơ vơ nơi góc đường xó chợ, mà đáng lẽ vào quyền sở chung của bao nhiêu tằng vự người đồng hương đồng lứa với cậu, là quyền sở «be nhe».

Be nhe nhưng cậu ngoan.

Cậu lần hồi biết tìm công việc, nay xin ở với ông này, mai xin ở với thầy khác. Sau cùng cậu làm quen với bác bếp nấu ăn cho quan thanh-trại tòa nọ. Cậu nhàn, có học hành chút ít, nay về với bác bếp, đêm ngày «toa», «môa», «củ», «nông», gần đến thì sang (?) kuong bao lâu cậu cũng bực bực được mấy câu bồi ngữ. Nói tiếng tây được, lại sẵn thanh t, bác bếp bèn tiến dần, nay để hầu hạ quan

Thầy kỳ hồi trước làm với nha nước có chức phận mà ít tiền, đời bấy giờ dân sự no không tinh cũng không dễ chi dọa nó. Ngày nay thì khác, đương công danh tuy có trắc trở một lóng, nhưng cái thù sinh nhân lại có chịu hơn gấp mấy. Nhà thầy kuong một vật gì thiếu, trong tủ áo đồ tay đồ đầu tư, trên kệ đồ ăn bàn rượu bày bày đầy. Lương tháng thầy tuy có chừng nhưng thầy có ế y chi đến món tiền quai ỷ! Thầy sở dĩ giàu sang là vì các món tiền «kiếm ngoại». Thế mà chủ văn tin phục, lần lần đem thầy vào coi tú kết là chỗ tiền bạc vô ra.

Tuần kỳ giết tử kết. Thờ chính là cương tnah niem mà ta được đề nghị tại bậc tam cấp cái bư trên vong Chiến sĩ.

(Số sau sẽ tiếp)

Nên chú ý rằng:
HIỆU BẢO CHẾ
THÁI-QUANG-KHIẾT
ở QUINHON
Bản thuốc đã tốt mà rẻ, Chạy
tàu nào cũng có thuốc bên tay lại
cả, nếu thuốc được mới luôn. Ở xa
bên mua gởi hết sức mau.

QUAN-HẢI TÙNG-THƯ
số xuất-bản
Nhật-bản với Trung-hoa
(nói rõ mối quan hệ của
Nhật bản với Trung hoa từ
xưa đến nay)

